

вищезазначеного, слід підкреслити, що мирова угода у процедурі банкрутства, не зважаючи на складність та особливості укладення, є одним із засобів, що може допомогти відновити платоспроможність боржника та погасити всі заборгованості перед кредиторами.

ЗАХИСТ ПРАВ ВІРУЮЧИХ ЗА УМОВИ ЗМІНИ КАНОНІЧНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ ГРОМАДИ

*Присяжнюк Михайло Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Хмельницького національного університету*

03 листопада 2018 року між Президентом України та вселенським Патріархом Варфоломієм було підписано Угоду про співробітництво та взаємодію між Україною та Вселенським Константинопольським Патріархатом. Відповідно до п. 2.1 ст. 2 Сторони Угоди домовились про взаємну системну роботу щодо створення та конституювання Автокефальної Помісної Православної Церкви в Україні з центром у місті Києві на підставі Томосу про автокефалію, наданого їй Вселенським Патріархатом, та її визнання іншими Автокефальними Православними Церквами ⁴⁴⁶.

15 грудня 2018 року в соборі Святої Софії в Києві відбувся помісний об'єднавчий собор українських православних церков. Учасники собору затвердили статут та обрали предстоятеля Православної церкви України.

05 січня 2019 року вселенський Патріарх Варфоломій підписав Томос про автокефалію Української Церкви, що надав канонічної легітимності процесу створення помісної православної церкви в Україні під керівництвом Константинопольського Патріархату.

⁴⁴⁶ Угода про співробітництво та взаємодію між Україною та Вселенським Константинопольським Патріархатом. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/administration/ugoda-pro-spivrobitnictvo-ta-vzayemodiyu-mizh-ukrayinoyu-ta-482>.

17 січня 2019 року Верховною радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи» (далі Закон України «Про зміну канонічної підлеглості») ⁴⁴⁷.

У роз'ясненні Міністерства культури України щодо зміни релігійними громадами підлеглості в канонічних та організаційних питаннях у зв'язку з прийняттям Закону України Закон України «Про зміну канонічної підлеглості» визначено чіткий механізм реалізації конституційного права релігійних організацій на вільну зміну канонічного підпорядкування будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням). Окрім того, у Міністерстві культури України вказують, що зазначена вище зміна юрисдикційного підпорядкування відповідає як міжнародним нормативно-правовим актам, так і законодавству України й базується на нормах у яких держава визнає право громадянина мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором, а також право релігійної громади на її підлеглість у канонічних і організаційних питаннях будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості шляхом внесення відповідних змін до статуту (положення) релігійної громади ⁴⁴⁸.

З вказаного вище можна дійти висновку, що основним призначенням норм Закону України «Про зміну канонічної підлеглості» було створення передумов та правового підґрунття для цивілізованого переходу релігійних громад до новоствореної Православної церкви України. За інформацією онлайн мапи парафій, що змінили церковну юрисдикцію на квітень 2019 року до

⁴⁴⁷ Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юрид... Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-19>.

⁴⁴⁸ Роз'яснення Міністерства культури України щодо зміни релігійними громадами підлеглості в канонічних та організаційних питаннях у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи». Міністерство культури України: [офіційний веб портал]. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245468658&cat_id=244913751.

Православної церкви України приєдналися понад 500 парафій (релігійних громад)⁴⁴⁹.

На жаль, процес зміни підлеглості релігійних громад часто супроводжується порушення прав та свобод віруючих. Зокрема, голова Представництва Української Православної Церкви при європейських міжнародних організаціях єпископ Баришівський Віктор вказує, що : « на сьогодні (25 березня 2019 року) ... 62 храма були захоплені рейдерським шляхом, а в 137 випадках територіальна громада проголосувала за перехід, але релігійна громада виявила бажання залишитись в Українській Православній Церкві, хоча і такі випадки входять у вказану раніше цифру 500. Більш того, якщо мешканці села лише тільки починають обговорювати цю тему, храм нібито вже опиняється в Православній церкві України»⁴⁵⁰.

Необхідно також вказати, що у багатьох випадках діяльність органів місцевого самоврядування та виконавчої влади лише сприяє збільшенню кількості конфліктів пов'язаних з свободою совісті. Так, відповідно до чинного законодавства України Хмельницька обласна державна адміністрація здійснює дії, щодо реєстрації статутів (положень) релігійних організації, що розташовані у Хмельницькій області. При цьому, Хмельницька єпархія Української Православної Церкви вказує, що реєстрації статутів релігійних організацій: с. Галузинці, с. Лисогірка, с. Ставниця, с. Гвардійське, с. Доброгорща, с. Малиничі, с. Немиченці, с. Рижунці, с. Хоминці, с. Пасічна, с. Сутківці у новій редакції відбулись всупереч бажанням їх релігійних громад (далі Релігійні громади).

Судова практика також вказує на значне зростання кількості спорів пов'язаних з порушенням релігійних прав та свобод громадян України. Зокрема, у Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься інформація

⁴⁴⁹ Перехід церковних громад до ПЦУ [Електронний ресурс] // Матеріал з Вікіпедії - вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Перехід_церковних_громад_до_ПЦУ (дата обращения: 23.04.2019).

⁴⁵⁰ В УПЦ розповіли про релігійні конфлікти та механізм захоплення храмів у фактах і цифрах (+відео, оновлено) [Електронний ресурс] // Українська Православна Церква: [офіційний веб портал]. URL: <http://news.church.ua/2019/03/26/v-upc-rozpovili-pro-religijni-konflikti-ta-mexanizm-zaxoplennya-xramiv-u-faktaх-i-cifrah>.

про такі справи: «Про визнання недійсним рішення загальних зборів Релігійної громади та рішення парафіяльних зборів Релігійної громади», «Про визнання незаконним рішення, оформленого протоколом №1 загальних зборів Релігійної організації», «Про визнання незаконним та скасувати рішення громадян в частині переходу церковної громади до Православної Помісної Церкви України (ППЦУ), оформлене протоколом №1», «Про визнання протиправними та скасування рішень загальних зборів», «Про визнання рішення загальних зборів недійсним», «Про визнання протиправним та скасування рішення про внесення змін до відомостей про юридичну особу та розпорядження про реєстрацію статуту релігійної громади у новій редакції» тощо.

Враховуючи існуючу ситуацію із захистом прав віруючих за умови зміни канонічної приналежності релігійної громади необхідно вказати норми, що сприятимуть його ефективній реалізації.

Відповідно до ст. 24 Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження ⁴⁵¹.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (далі Закон) завданнями цього Закону є забезпечення відповідно до Конституції України, Декларації про державний суверенітет України та норм міжнародного права, визнаних Україною, соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії.

Частиною 2 статті 4 Закону передбачено, що будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

При цьому, держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної

⁴⁵¹ Конституції України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству (ч. 3 ст. 5 Закону).

Згідно ч. 2 ст. 8 Закону членство в релігійній громаді ґрунтується на принципах вільного волевиявлення, а також на вимогах статуту (положення) релігійної громади. Релігійна громада на власний розсуд приймає нових та виключає існуючих членів громади у порядку, встановленому її статутом (положенням).

Відповідно до п. 2.4 статутних документів вказаних Релігійних громад «Вищим органом парафіяльного управління є Парафіяльні збори, які за посадою очолює настоятель. Пунктом 2.5 передбачено, що до складу Парафіяльних зборів належать священнослужителі, церковнослужителі, а також миряни, які досягли 18-річного віку, визнають обов'язковість Статуту про управління УПЦ, регулярно беруть участь у богослужінні, сповідуються та причащаються, перебувають у канонічному послухові до настоятеля і не перебувають під заборонаю чи церковним судом, що забороняє повноцінну участь у богослужбовому житті.

Вказані норми дають обґрунтовані підстави стверджувати, що органи виконавчої влади з реєстраційними повноваженнями та суди мають досліди, в першу чергу, чи більшість громадяни які ініціювали зміну канонічної приналежності вказаних релігійних організацій є членами цих релігійних громад у розумінні їх статутних документів. Окрім того, потребує чіткого роз'яснення питання підсудності справ, що стосуються спорів про зміни підлеглості релігійних громад.